

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

**Digitális oktatás az iskolákban, otthoni tanulás a
családokban**

a koronavírus járvány első hulláma alatt

kutatási gyorsjelentés

Készült: 2020. szeptember

www.koppmariaintezet.hu

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Tartalom

Bevezetés.....	3
Demográfiai jellemzők.....	3
A távolléti oktatás és egyéb intézkedések megítélése	6
Az otthoni tanulás támogatásának igénye	8
Kommunikáció és kapcsolattartás családon belül és kívül.....	10
Családi kör és közérzet	13
Összefoglalás	15

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Bevezetés

2020 áprilisában, a koronavírus okozta helyzet feltérképezésére a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) kutatást végzett a magyar családok körében. A kutatás során többek között azt szerettük volna megtudni, hogyan élték meg a kialakult krízishelyzetet a családok, hogyan alakult az otthon töltött közös idő, a digitális oktatás, mire számíthattak a nehéz időkben, milyen a hangulatuk és mitől tartottak leginkább a vírushelyzetben. Az adatfelvétel során 1000 embert kérdeztünk meg telefonos (CATI) lekérdezéssel, a célcsoport pedig a 18 évnél idősebb magyar lakosság volt. A kutatás nemre, életkorra, lakhelyre (megye) és településtípusra volt reprezentatív.

Demográfiai jellemzők

A megkérdezettek 47% férfi, 53% nő volt. Legnagyobb arányban a 60 év feletiek képviselték magukat a mintában, arányuk 28%. Őket követték a 30-39 évesek (19%), az 50-59 évesek, a 18-29 évesek (18%), végül pedig a 40-49 évesek (16%).

Az alapfokú végzettséggel rendelkezők a minta felét tették ki. Őket követték a középfokú végzettségűek 32%-kal, majd a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 18%-os aránnyal.

A válaszadók családi állapotát vizsgálva megállapítható, hogy a minta közel fele házas (47%), 32% hajadon/nőtlen, további 11% elvált, valamint 9%-ra tehető az özvegyek aránya. A nőtlen/hajadon besorolásba került válaszadók (386 fő) 24,1%-a párkapcsolatban él.

A válaszadók körében a legtöbben kisebb városokban (32%), valamint falvakban élnek (31%). Őket követik a megyeszékhelyen lakók (21%), valamint a fővárosban élők (16%). A válaszadók 46,7%-ának van gyermeke, ebből 26% azok aránya, akik 18 év alatti gyermeket nevelnek.

A mintában az egyedül élők aránya 14%. A több fős háztartásban élők 49%-a él házastársával, 48%-a gyermekével/gyermekével, további 23% élettársával, 18%-ot tesz ki azok aránya, akik szüleikkel élnek. Az adatfelvétel idején a válaszadók 80%-a saját otthonában tartózkodott, 12% albérletben, további 5% pedig valamely rokonánál. A legtöbben családi házban (63%), társasházi lakásban (17%) vagy panellakásban (15%) élnek közülük. A megkérdezettek

KINCS

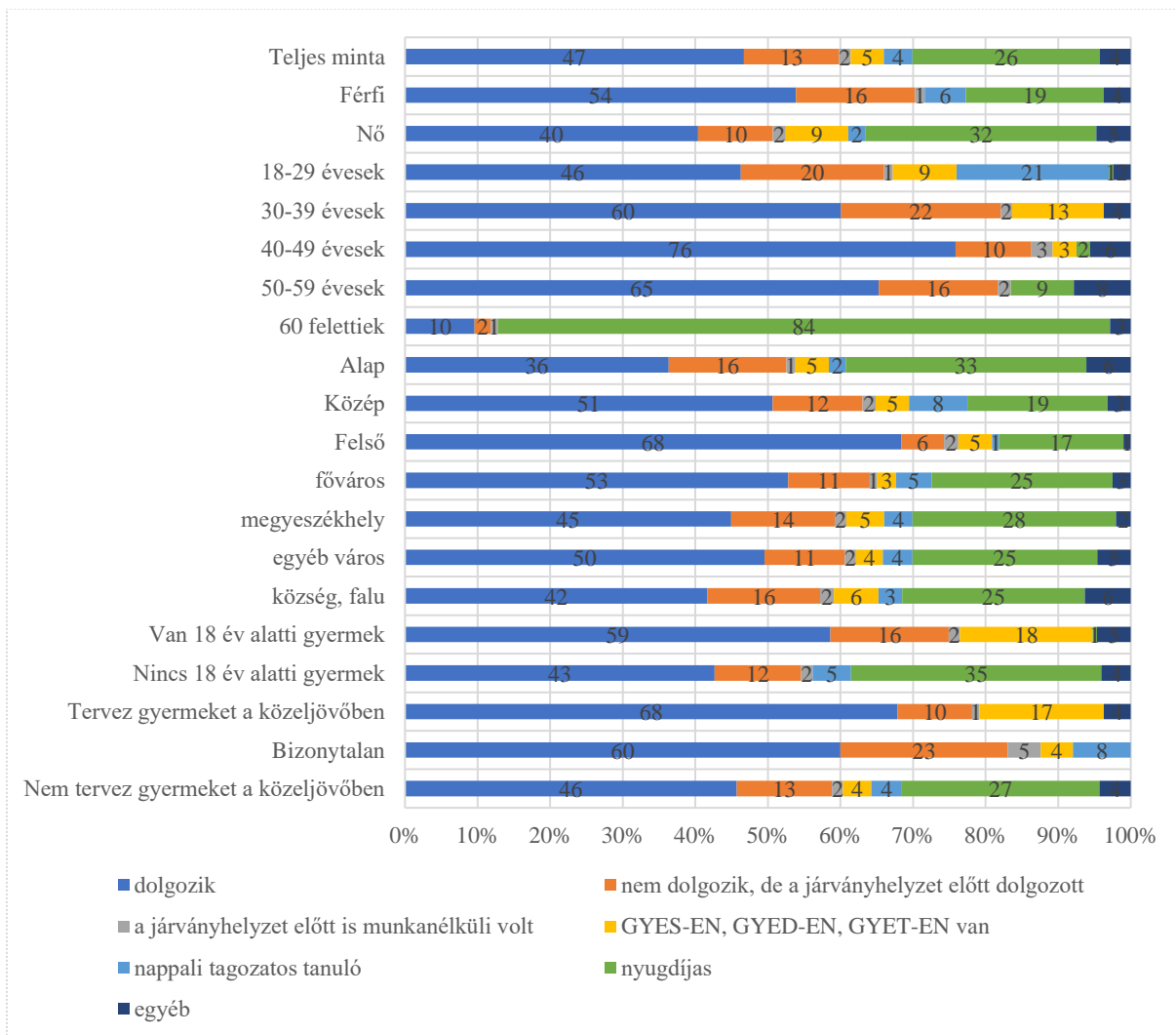
KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

anyagi helyzetét illetően elmondható, hogy a legtöbben beosztással jól kijönnek jövedelmükből (41%). 23%-ot tesz ki azok aránya, akik éppen, hogy kijönnek a jövedelmükből, további 21%-ot pedig azoké, akik gondok nélkül élnek.

A megkérdezettek 47% dolgozik, 26% nyugdíjas, 13% jelenleg nem dolgozik, de a járványhelyzet előtt dolgozott, tehát a vírushelyzet következtében veszítette el állását. 5% nappali tagozatos hallgató, és 3% azok aránya, akik GYES-en, GYED-en vagy GYET-en vannak. Nemek szerinti bontásban az látható, hogy a férfiak 14%-kal nagyobb arányban dolgoznak, mint a nők (54%, míg a nőknél 40%), a nők esetében azonban csak 10% azok aránya, akik nem dolgoznak, de a járványhelyzet előtt dolgoztak, míg a férfiaknál ez 16%. Legnagyobb arányban a 30-39 évesek veszítették el munkájukat a járványhelyzet idején, arányuk 22%, míg legkisebb arányban a 40-49 évesek, 10%-kal. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők dolgoznak legnagyobb arányban, valamivel többen, mint a kétharmaduk (68%), legkisebb arányban pedig az alacsonyabb végzettségűek, és közöttük vannak legnagyobb arányban azok, akik nem dolgoznak, de a járványhelyzet előtt dolgoztak (16%).

1. ábra Jelenlegi gazdasági aktivitás (%), N=1000 fő

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

A távolléti oktatás és egyéb intézkedések megítélése

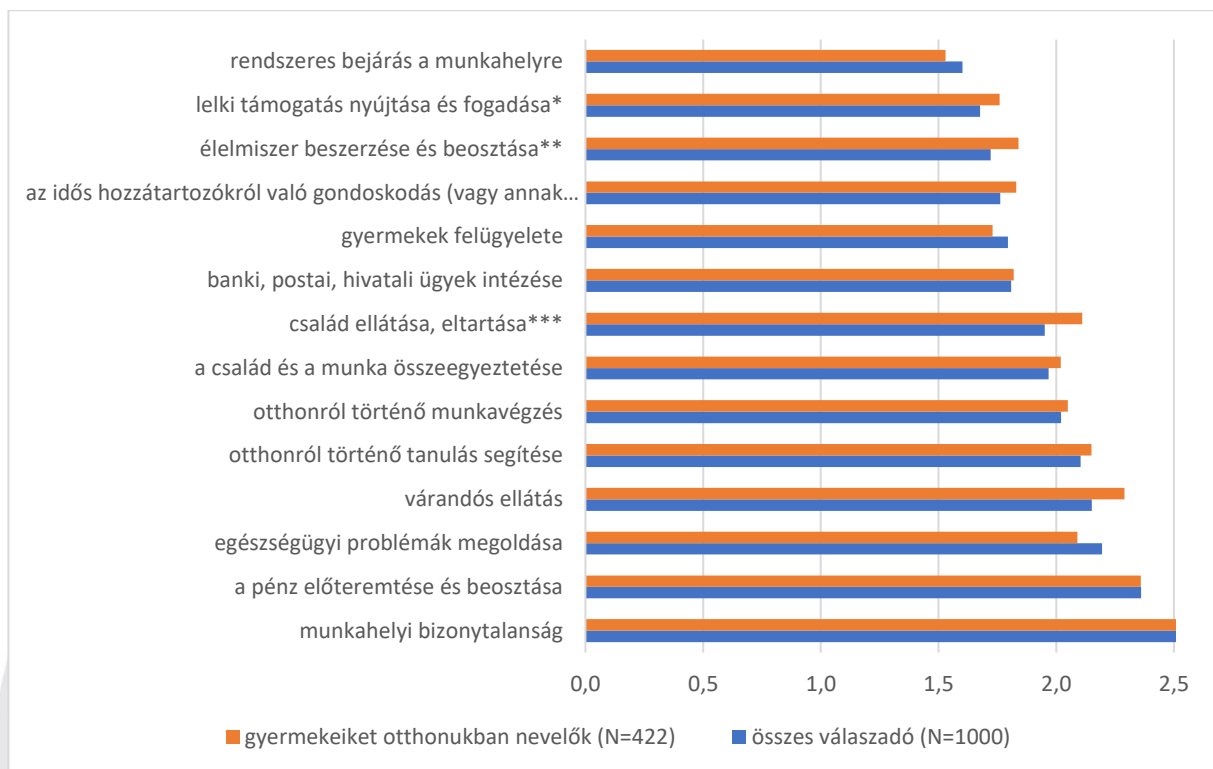
A koronavírus családokra gyakorolt hatása című kutatás leginkább arra volt kíváncsi, hogyan reagálnak a családok a járványhelyzetre, milyen kérdések foglalkoztatják őket, milyen aggodalmaik vannak, mennyire tartják be az óvintézkedéseket, az adott korlátozásokon túl mire számítanak az otthoni munkavégzés és tanulás kapcsán. Fontos hangsúlyoznunk, hogy a kutatók érdeklődésének középpontjában nem a távolléti oktatás állt, ezért a digitális oktatásnak nem minden részletére derül fény. Így többek között a kutatás mérőeszközei között nem volt az infokommunikációs technológiára vonatkozó kérdés (pl. milyen a családok IKT-eszközellátottsága, milyen a szülők digitális kompetenciája, milyen platformokon tartották a pedagógussal a kapcsolatot). Másrészt, a kutatás minden területet, így a távolléti oktatásra történő átállást is, kizárólag a családok szemszögéből igyekezett felderíteni, így adataink alapján a pedagógusok, a köznevelési intézmények gyakorlatát nem ismerhetjük meg. A sokrétű reprezentatív kutatás ennek ellenére számos olyan eredménnyel szolgál, amely hozzájárul a megszokottnál intenzívebb otthoni tanulást igénylő helyzet megismeréséhez.

A kutatás érdeklődött az iránt, hogy a válaszadó mennyire ért egyet az eddig bevezetett járványügyi intézkedésekkel, szabályokkal, így például a közösségi rendezvények korlátozásával, az idősök érdekében hozott intézkedésekkel, a személyes kontaktusok korlátozásával, illetve a távolsági oktatással a köznevelésben és felsőoktatásban. A digitális köznevelésre történő átállással a válaszadók 51%-a, a digitális felsőoktatás bevezetésével 56%-a teljes mértékben egyetértett (ötfokú skálán 5-ös érték). Mindkét esetben további 15% inkább egyetértett (4-es érték), a közepesen egyetértők aránya pedig 16%, illetve 11% volt.

A karantén időszaka a mindennapi élet több területén kihívásokkal járt, ezek közül többet értékeltünk egytől ötig terjedő skálán, ahol az 1-es az 'egyáltalán nem jelent nehézséget', míg az 5-ös a 'nagyon nagy nehézséget' jelentette. Az 1. ábrán a teljes minta és a szűkebb minta átlagértékeit egyaránt mutatjuk, mivel a kérdés a korlátozások tágabb körét érintette, így az otthoni tanulás nehézségi foka összevethető egyéb területekkel.

1. ábra. Különböző tevékenységek nehézségének megítélése a karantén alatt, átlag ötfokú skálán
(1=egyáltalán nem jelent nehézséget, 5=nagyon nagy nehézséget jelent)

„A koronavírus családokra gyakorolt hatása”-kutatás, KINCS, 2020 alapján; saját elemzés és számítás
Kérdőívben feltett kérdés: *Mekkora nehézséget jelent az Önök családjának a most kialakult helyzetben?*
szign: * 0,01-0,05, ** 0,001-0,01, *** 0,001 alatt

Az ötfokú skálán kapott legmagasabb átlagérték 2,5, tehát a karantént 2020 áprilisában a válaszadók legfeljebb közepes nehézségűnek ítélték meg. Az élbolyban végzett problémák jellemzően egzisztenciális és egészségügyi irányultságúak (munkahely, anyagiak, egészségügyi ellátások), ezt követik a családi élethez kötődő tényezők (otthoni munka és tanulás, család és munka összeegyeztetése, család ellátása, gyermekek felügyelete). A gyermeket nevelők esetében nem meglepő módon a család ellátása, az élelmiszer beszerzése, a várandós-ellátás, a család és munka összeegyeztetése, illetve az otthoni munkavégzés nagyobb nehézséget jelentett, mint a teljes mintán belül.

Az otthoni tanulás segítése az átlagértékek alapján kialakult nehézségi rangsorban a negyedik, illetve ötödik helyre került. (Ezt a változót döntően a gyermeket nevelők pontozták, de néhány esetben a család működésébe belevágó vagy egy háztartásban élő rokon is véleményt

nyilvánított.) Az otthoni tanulás nehézségének megítélésében a válaszadó neme, lakhelyének típusa, a válaszadó életkora nem adott szignifikáns eltérést, de meglepő módon a szülő iskolázottsága sem. A gyermekek száma alapján találtunk egyedül szignifikáns eltérést ($p=0,005$): a várakozásnak megfelelően minél magasabb a nevelt gyermekek száma, annál nagyobb problémát jelentett a távolléti tanulás megoldása.

A járványhelyzet okozta problémák következményeit szintén ötfokú skálán kellett értékelniük a válaszadóknak, ezek között nevesítve volt a tanulásban való lemaradás is. Ezt átlagosan 2,4-re értékelték, ami a 8. helyet jelentette a rangsorban. Leginkább valamelyik családtag megbetegedésétől, a munkahely elvesztésétől, anyagi körülmények romlásától tartottak, de a tanulási gondoktól való félelmet megelőzte például a család számára fontos események elmaradása (pl. ballagás, esküvő, keresztelő, diplomaosztó) vagy az, hogy hosszabb távon le kell mondani a kikapcsolódási lehetőségekről.

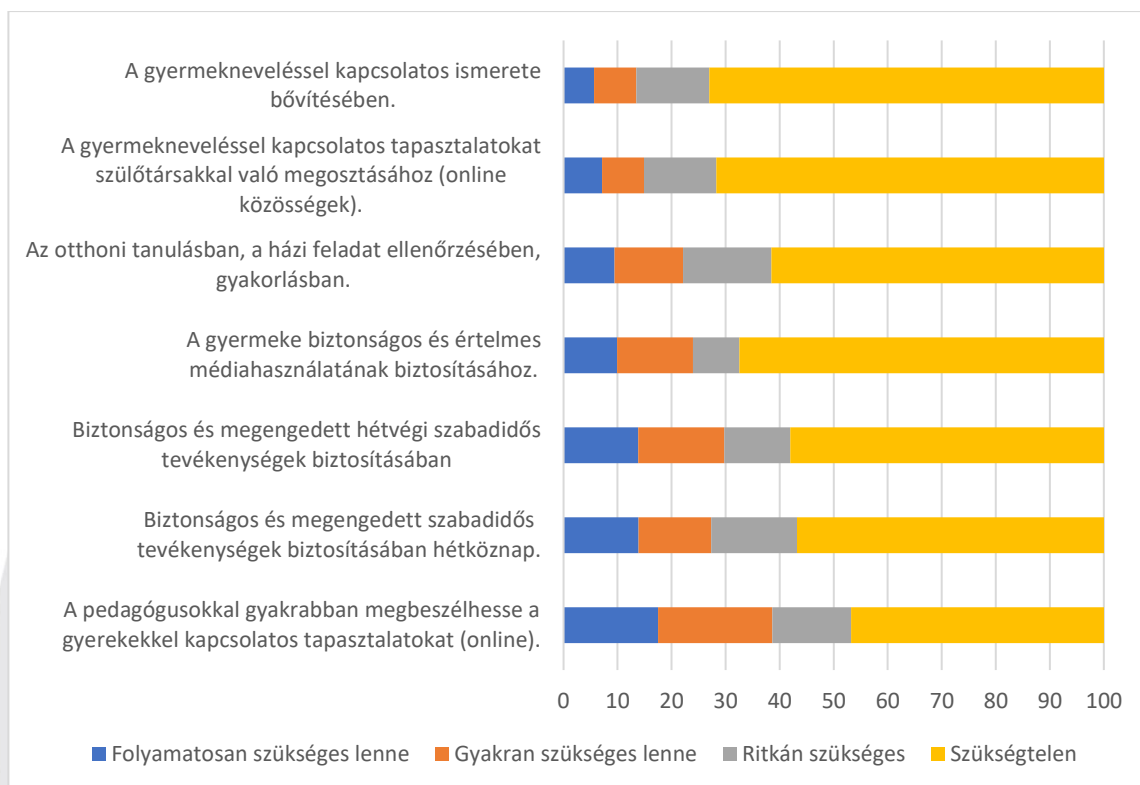
Az otthoni tanulás támogatásának igénye

A fenti adatokból kitűnik, hogy az otthoni tanulás nem a legkomolyabb aggodalmat váltotta ki a megkérdezett családokban, ezt sugallják a kérdőív segítségnyújtásra vonatkozó két kérdéssorára kapott válaszok is. A mérőeszköz első részében általában érdeklődtünk arról, milyen jellegű segítségre lenne szüksége a megkérdezettnek (bevásárlás, lelki tanácsadás stb.). A „*segítség az otthoni tanulásban*”-lehetőséget az érintett válaszadók mindössze egytizede jelölte meg. Ezen válaszadók többnyire kisebb városokban és falvakban élnek, jellemzően négy vagy több gyermeket nevelnek.

A másik kérdésben a családi élettel kapcsolatos területek közül válogattunk, a segítség kérésének mértékét négyfokú skálán kértük megjelölni, ahol az egyes érték a *folyamatosan szükséges lenne*, a négyes érték a *szükségtelen* igényt jelezte. (2. ábra)

2. ábra. A karantén idején történő segítségnyújtás igénylésének megítélése, százalék (N=422)
(1= folyamatosan szükséges lenne, 2= gyakran szükséges lenne, 3=ritkábban lenne szükséges,
4=szükségtelen)

„A koronavírus családokra gyakorolt hatása”-kutatás, KINCS, 2020 alapján; saját elemzés és számítás
Kérdőívben feltett kérdés: *Szükségnek érzi-e jelen helyzetben, hogy segítséget kapjon a gyermeke neveléséhez az alábbiakban?*

Az otthoni tanulóhoz szorosan kapcsolódó lehetőséggel (az otthoni tanulásban, a házi feladat ellenőrzésében, gyakorlásban biztosított támogatás) a válaszadók 9%-a rendszeresen, 13%-a gyakran, 16%-a ritkábban élne, míg 62%-a egyáltalán nem igényelné azt. Az utóbbi csoport összetételét megvizsgálva a várakozásnak ellentmondó kép tárul elénk. Azok a szülők ugyanis, akik egyáltalán nem kérnek segítséget az otthoni tanulóhoz, többségében nők, alacsony iskolázottságúak (érettségi nélkül), kis településeken élnek (faluk vagy egyéb város), harmincas éveikben járnak, kedvezőtlen anyagi körülmények között élnek és (egyedüli megelégedéssel a várakozásnak) egy vagy két gyermeket nevelnek. Hipotézisünkben épp a

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

hátrányosabb helyzetű társadalmi csoportokról feltételeztük, hogy jobban rászorulnak ezen a téren a segítségre.

A választ erre az anomáliára talán a kérdés feltevésében és a változók szerkezetében kereshetjük. Egyrészt elképzelhető, hogy az otthoni tanulás támogatását kevésbé igénylők a *jelen helyzetre* fókuszáltak jobban. Ezt támasztja alá, hogy a kérdőív elején feltett általános kérdésnél (lásd előző bekezdés) már az a csoport jelenik meg igénylőként, amelyekre számítani lehetett.

Kommunikáció és kapcsolattartás családon belül és kívül

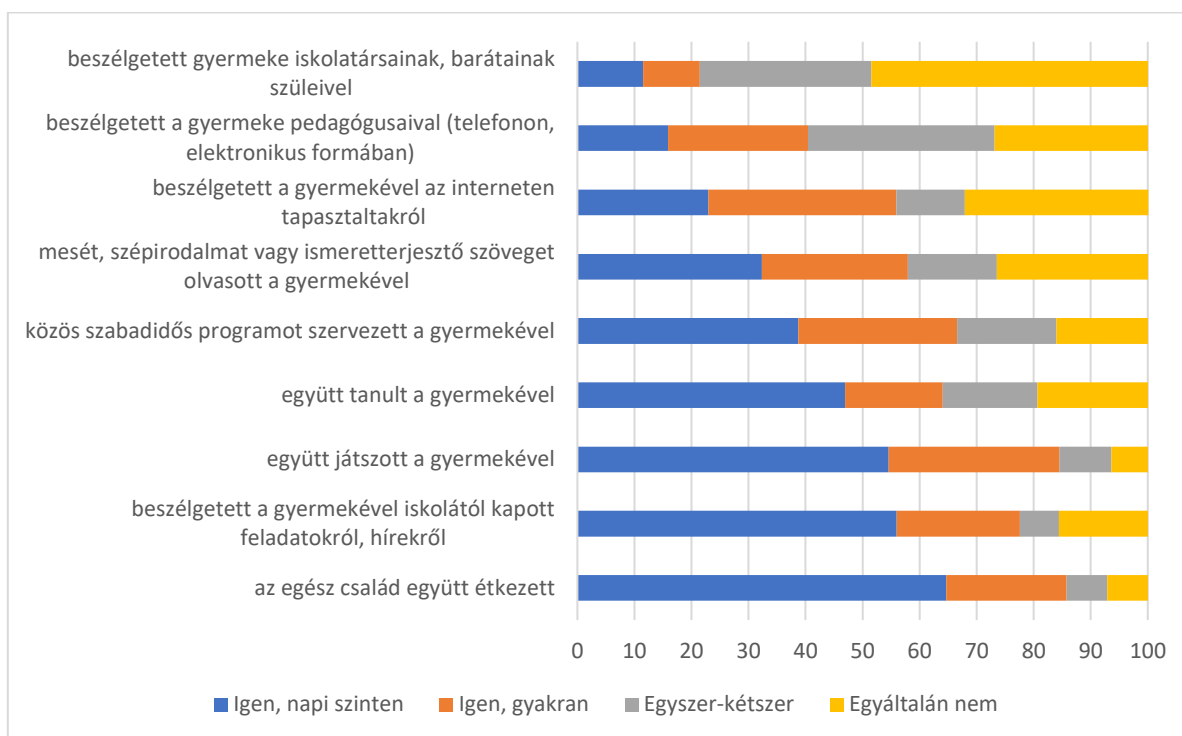
A 2. ábrán egyértelműen kitűnik, hogy a pedagógusokkal történő kapcsolattartás igénye a legmagasabb a távolsági oktatás idején: a szülők 18%-a rendszeresen, 21%-a gyakran élne ezzel a lehetőséggel.

A kérdőívben érdeklődtünk a karantén ideje alatt az otthonokban történő eseményekről és azok gyakoriságáról. A 3. ábráról leolvasható, hogy a pedagógusokkal való kapcsolattartás mennyire volt intenzív a család kommunikációjában: a válaszadó szülők harmada gyakran, heti, esetenként napi rendszerességgel kommunikált a pedagógusokkal, 29%-a egyáltalán nem, további 32%-a egyszer-kétszer értekezett a pedagógusokkal az eltelt egy hónap alatt (ti. a távolsági oktatás elrendelése és a lekérdezés ideje közötti időtartam).

A 3. ábra tanúsága szerint a szülők rendszeresen érdeklődtek az iskolai feladatokról, az iskolából kapott hírekről a gyermekeiktől, a szülők 56%-a napi szinten, további 22%-a gyakran. Ez jelzi, a szülők nem voltak érdektelenek a távolsági oktatás menete, tapasztalatai, fejleményei iránt, de ezeket az információkat elsősorban nem a pedagógusoktól, hanem gyermekeiktől szerezték be.

3. ábra. Gyermekkel közösen végzett tevékenységek gyakorisága a karantén ideje alatt, százalék
(N=422)

„A koronavírus családokra gyakorolt hatása”-kutatás, KINCS, 2020 alapján; saját elemzés és számítás
Kérdőívben feltett kérdés: *A digitális oktatásra történő átállást követően milyen gyakran fordult elő, hogy Ön ...*

A közös tanulás is rendszeres tevékenységnek bizonyult, a válaszadók csaknem fele (47%) naponta, 17%-a gyakran segítette gyermekét az iskolai feladatok megértésében. Érdeemes megvizsgálni, kik azok a válaszadók, akik napi rendszerességgel ültek le gyermekeikkel tanulni. Ezt a csoportot közelebbről megnézve kiderül, hogy kétharmaduk nő, jellemzően kis településen élnek (42% falun, 27% városban), két (47%) vagy egy (21%) gyermeket nevelnek, a csoport fele a harmincas, harmada a negyvenes éveiben jár. 44%-uk alsófokon iskolázott, harmaduk érettségizett, 22%-uk diplomás.

A gyermekeivel rendszeresen tanuló szülők között tehát éppen azokat találjuk felülreprezentálva, akik a korábbi kérdések elemzésénél jellemzően nem kértek segítséget a tanuláshoz. Ez alapján feltételezhetnénk, hogy azok a szülők, akik napi rendszerességgel

kövezték gyermekeik tanulmányait, elégedettek az elért eredményekkel és az otthoni tanulási módszerekkel.

A távolléti oktatás (és gyakran távolléti munkavégzés) mellett az összezárt családokban egyértelműen fontos volt a tanulók tanulmányainak nyomon követése, de elmondható az is, nem az iskolai feladatok álltak a középpontban. A kérdőív egyik kérdése különböző tevékenységeket hasonlított össze az alapján, hogy azokat gyakrabban végzik-e közösen a családtagok a karantén alatt, mint korábban. Az 1. táblázat szerint a családokban leginkább az étkezési, háztartási és szórakozási feladatok, alkalmak adtak lehetőséget az együtt töltött idő növelésére. A felmérés más kérdéssoraiból is egyértelműen kiderül, hogy az összezártág jelentősen növelte a közös étkezések számát, szélesítette a közös szabadidős programok tárházát, és kiegyenlítettébbé vált a házimunka is.

A közös tanulás a válaszadók 40%-ánál vált gyakoribbá a korábbiakhoz képest, a növekedést leginkább a gyermek életkora differenciálja: a megszokottnál is többet az alsó tagozatos gyermekekkel foglalkoztak a szülei, ez az évfolyamokon felfelé haladva csökkenésnek indul.

1. táblázat. A karantén alatt gyakrabban végzett tevékenységek, százalék (N=422)

étkezés	60,7
házimunka	59,3
filmnézés	54,6
sütés-főzés	53,4
játék	41,3
tanulás	40,1
sport	32,8

„A koronavírus családokra gyakorolt hatása”-kutatás, KINCS, 2020 alapján; saját elemzés és számítás
Kérdőívben feltett kérdés: *Az alábbi tevékenységek közül melyiket végzik most gyakrabban közösen?* (Több válasz is megjelölhető)

Az otthoni tanulás és az arra fordított megnövekedett idő az egyik alkotóeleme a karantén időszakában megváltozott élethelyzetnek. A családok mindennapi életritmusa, kapcsolatrendszere, kommunikációja, tevékenységformái jelentősen megváltoztak, melynek keretét a hatályos járványügyi jogszabályok és rendeletek alkották.

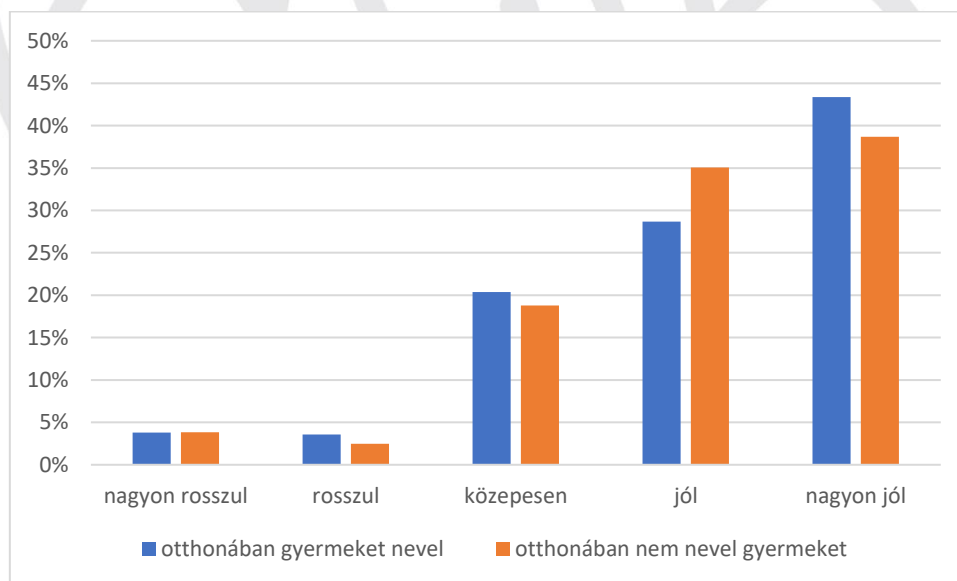

A digitális oktatás családokra nehezedő terhe (infokommunikációs eszközök rendelkezésre bocsátása, platformok biztosítása, tananyagok letöltése, feladatok feltöltése, a tanári magyarázatot kiegészítő vagy rosszabb esetben azt helyettesítő, illetve a feladatokat ellenőrző otthoni közös tanulás) beágyazódott a család mindennapi belső működésébe és a külső járványügyi információk feldolgozásába. Éppen ezért nem tudunk elvonatkoztatni attól a miliőtől, amiben az otthoni tanulás végbement. A következőkben röviden bepillantunk a kérdőív családok „lelkiállapotát” feltérképező kérdésekbe.

Családi kör és közérzet

Az otthon töltött időszak megítélése kedvezőnek mondható. (4. ábra) A mintába került válaszadók 41%-a nyilatkozott úgy, hogy az eltelt hónapot nagyon jól élte meg, 32%-uk jól, 20%-uk pedig közepesen. A távolléti oktatás által érintett családokban magasabb arányban jelölték be a nagyon jó lehetőséget, az ötös skála négyes fokozatát kevesebben, míg a helyzetet rosszul megélők között nincs különbség (az összefüggés nem szignifikáns).

4. ábra. A karantén-lét megítélése családi állapot szerint, százalék (N=1000), NS

„A koronavírus családokra gyakorolt hatása”-kutatás, KINCS, 2020 alapján; saját elemzés és számítás

Kérdőívben feltett kérdés: *Hogy élik meg az otthon töltött közös időszakot?*

Ezt igazolja egy másik eredmény: arra a kérdésre, változott-e a családtagok közti kapcsolat a kialakult helyzetnek köszönhetően, a válaszadók közel kétharmada azt válaszolta, változatlan maradt. A gyermeket nevelők szignifikánsan magasabb arányban jelölték ezt a lehetőséget (76% szemben az 65%, $p=0,008$). Romló viszonyról nagyon kevesen számoltak be (4,2%), közöttük valamivel több volt a gyermektelenek száma.

Végezetül, az általános lelkiállapotra vonatkozóan három további állítást tekintünk meg. Mindhárom esetben ötfokú skálán kellett értékelni, ahol az 1 az egyáltalán nem, az 5 a teljes mértékben jelentéssel bírt. Az „*Úgy érzi, az Ön számára megterhelő a jelenlegi helyzet*” átlagértéke a teljes mintában 3,2. Ez a közepes megítélés a gyermeket nevelőket és nem nevelőket egyaránt jellemezte, lényeges eltérést nem találtunk. Az „*Úgy érzi, meg tudja oldani a felmerült problémákat önállóan*”-megállapítás 4,3-as átlagot ért el, mindkét csoportban jelentős különbség nélkül, ami a válaszadók helyzettel való megbirkózásának képességét tükrözi (legalábbis az áprilisi adatfelvétel idején). Ezzel összhangban az „*Úgy érzi, szüksége lenne külső segítségre*”-megállapítás fogadtatása alacsony, átlagosan 1,95, szignifikáns eltérés itt sem adódott a gyermektelen és gyermekes háztartásokban. Mindezek alapján óvatosan megfogalmazhatjuk azt a következtetést, hogy a gyermekkel járó többletfeladatok (otthoni tanulás, a gyermekfelügyelet megszervezése, a gyermekkel való foglalkozás, étkeztetés stb.) nem gyengítették a családok jól-létét, kapcsolatait, stressztűrését.

„*A kialakult helyzet mindenki számára egy különösen megterhelő és bizonytalanságokkal teli időszak. Mégis, ha valami pozitív hozadékot lehet kiemelni, mi lenne az?*” – szerepelt a mérőeszköz kérdései között. (2. táblázat) Legtöbben úgy gondolták, hogy a járványhelyzet hatására ezután jobban megbecsülik az egészségügyi dolgozókat és a tanárokat. A válaszadók több mint 60%-a szerint tehát a közt szolgálok, az egészségügyi dolgozók és a tanárok komolyabb megbecsülése várható, a felmérésben résztvevők fele pedig a társadalmi kohézió, a bizalom, az együttműködés és az egymásra való odafigyelés erősödésében bízik. A „nemzedékek közötti szolidaritás”-lehetőséget szignifikánsan nagyobb arányban jelölték meg a gyermekes háztartások, az intergenerációs együttműködés és gondoskodás felélénekül.

2. táblázat. A koronavírus-járvány lehetséges pozitív hatásainak megítélése, százalék
(N=1000)

Ezután jobban megbecsülik az egészségügyi dolgozókat vagy a tanárokat	64,9
Erősödik az emberek közötti bizalom, együttműködés, egymásra való odafigyelés	48,1
Jobban odafigyelünk az egészségünkre, a higiéniára	42,9
Felgyorsul az online ügyintézés	26,1
Elfogadottabbá válik a távmunka / a home office	19,3
Erősödik a nemzedékek közötti szolidaritás	19,1
Új tanulási módszereket fejlesztenek ki	18,8
Erősödik az önkéntes munkavállalás	14,3

„A koronavírus családokra gyakorolt hatása”-kutatás, KINCS, 2020 alapján; saját elemzés és számítás

Kérdőívben feltett kérdés: *A kialakult helyzet mindenki számára egy különösen megterhelő és bizonytalansággal teli időszak. Mégis, ha valami pozitív hozadékot lehet kiemelni, mi lenne az? (Több válasz is megjelölhető)*

A digitális eszközök és az online tér használatának még intenzívebbé válása a válaszadók véleménye szerint egyes területeken tartós hatást eredményezhet, leginkább az online ügyintézésben predesztinálták ezt. Az atipikus munkavégzés egyes formáinak erősödését (távmunka, otthoni munka) a válaszadók ötöde vélte fenntarthatónak. Ugyanennyien bíztak abban, hogy a digitális oktatás során kialakult új tanulási módszerek a jelenléti oktatásban is gyökeret vernek.

Összefoglalás

A 2020 tavaszi karanténhelyzetet sokrétűen vizsgáló kutatás lehetővé tette, hogy képet kapjunk az oktatás digitális átállásának megítéléséről a családok szemszögéből. Megvizsgáltuk a válaszadók egyetértésének mértékét az oktatás átalakításával kapcsolatban, az otthoni tanulás újjászervezését és az ezzel kapcsolatos nehézségek megítélését. Kitértünk a családi élet átalakulására, működésére, lelki egészségére, de csupán olyan mélységben, amennyire ezt az otthon berendezett „iskola” környezetének feltérképezése indokolta. A kizárólag az otthoni tanulással kapcsolatos kérdések elemzéséhez leszűkítettük az adatbázist azokra, akik

otthonukban nevelnek gyermeket, egyéb kérdéseknél összehasonlítottuk ezt a csoportot a gyermektelen háztartásban élőkkel, vagy a teljes mintát vizsgáltuk meg.

Az eredmények alapján elmondható, hogy a mintába került 1000 fő többsége egyetértett a távolléti oktatás bevezetésével (teljesen és inkább egyetértők aránya 66%). A gyermekes családokban az otthoni tanulás megszervezése enyhén nehéznek bizonyult (öt fokú skálán 2,1-es átlagérték, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem jelent nehézséget). Feltételezésünknek ellentmondóan, a társadalmi háttérváltozókat tekintve a digitális átállás egyenlő mértékben érintette a válaszadókat; az iskolai végzettség, a település típusa és a régió sem mutatott szignifikáns eltérést, egyedül a gyermekszám befolyásolt: minél több gyermeket nevel valaki, annál nagyobb nehézségeket okozott a köznevelési intézmények bezárása.

A távolléti oktatás a kutatás eredményei alapján komolyabb aggodalmat nem váltott ki a gyermeket nevelő megkérdezettek körében, és többségében segítséget sem igényeltek az otthon tanulás megszervezéséhez és lebonyolításához. A járványhelyzet aggodalmai között a gyermek tanulásában történő lemaradás a 8. helyet foglalta el a 13 változó között, a megkérdezettek leginkább családtagjaik egészségéért, munkahelyük megmaradásáért és anyagi biztonságukért aggódtak. A távolléti oktatás folyamán mindössze 10%-uk érezte úgy, hogy valamilyen segítségre szorul, konkrétan pedig az otthoni tanulásban, a házi feladat ellenőrzésében a válaszadók harmada folyamodott támaszért.

Feltételezésünk szerint a hátrányosabb társadalmi helyzetű szülői csoportok igényeltek volna segítséget az otthoni tanuláshoz, ez azonban nem minden vonatkozásban igazolódott. Az általánosságban felkínált támogatást elfogadók a várakozásnak megfelelően többnyire kisebb városokban és falvakban élnek, jellemzően négy vagy több gyermeket nevelnek, ugyanakkor nem egyértelműen alacsonyan iskolázottságúak (az érettségizettek ugyanolyan arányban képviseltetik magukat, mint az általános iskolát be nem fejezettek, a nyolc általánost és a szakiskolát végzettek pedig elvértve jelennek meg). Azok a szülők pedig, akik egy másik, konkrét kérdés alapján egyáltalán nem kérnek segítséget az otthoni tanuláshoz (67%), többségükben éppen nem a kedvezőbb helyzetű társadalmi csoportokból érkeznek: számos válaszadó alacsonyan iskolázott (érettségi nélküli), jellemzően falvakban él, objektív anyagi helyzete kedvezőtlenebb.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

A pedagógusokkal való kapcsolattartás tekintetében azt tapasztalhatjuk, hogy a szülők fokozottan igényelték az intenzívebb kommunikációt gyermekeik tanáraival: a válaszadók harmada ezt rendszeres gyakorisággal meg is valósította, valamivel több, mint negyedük egyáltalán nem, további harmaduk egyszer-kétszer vehette fel a kapcsolatot a pedagógusokkal egy hónap alatt. A helyzetből adódó információhiányt a gyerekekkel való kommunikációban próbálhatták pótolni a szülők, mivel ez a terület rendkívül aktívnak bizonyult, amint az a kérdőív „családi kommunikáció”-blokkjából kiderült. A szülők rendszeresen érdeklődtek az iskolai feladatokról, az iskolából kapott hírekről a gyermekeiktől (60%-uk naponta, további 20%-uk gyakran), valamint többségük rendszeresen tanult az iskolásokkal (47% naponta, 17% gyakran).

A válaszadók mindennapi tevékenységét, lelki állapotát befolyásolta ugyan a kialakult helyzet, de a felmérés időpontjában alapvetően jól élték meg ezt az időszakot. Sem a gyermekes háztartásokban, sem a gyermektelenekben nem voltak komolyabb feszültségek, kapcsolati problémák, a családok ugyanakkor pozitívabban élték meg a karanténban töltött mindennapokat. A felmerülő gondokat közepes mértékűnek ítélték meg, a megoldási lehetőségeket inkább kedvező kimenetelűnek. Az otthoni tanulás tehát a családok többségében a helyzethez képest elfogadható környezetben valósulhatott meg.

Kellő óvatossággal azt a megállapítást is tehetjük, hogy a megváltozott helyzetben a megnövekedett otthoni feladatok (köztük az otthoni tanulás) nem terhelte meg olyan mértékben a családokat, amely károsította volna a családi kapcsolatokat, a családi élet működését. Sőt, a felmérésből kiderül, a családtagok több minőségi időt töltöttek együtt, közös játékkal, programokkal, közös étkezésekkel. További előremutató eredmény, hogy a járványhelyzet várhatóan pozitív hatásai között a bizalom, az összefogás mértékének növekedésében bíztak, az oktatás területén pedig, a rendkívüli helyzetnek köszönhetően, a pedagógusok kedvezőbb megítélését, illetve a kipróbált és bevált új tanítási módszerek fennmaradását valószínűsítették.